

Raad van Advies Waddenzeehavens

10 maart 2015 16.30-20.00 uur

Projectboerderij Haak om Leeuwarden
Brédyk 30, Wirdum (afslag Wytgaard; Rijksweg 32)

Agenda en Leidraad

Arjen Bosch

Agenda

- 1. Welkom op de projectboerderij *Haak om Leeuwarden***
 - Waddenzee en Rijkswaterstaat
 - Gesteunde en gehonoreerde Waddenfondsprojecten
- 2. Toelichting op agenda, verslag en mededelingen**
 - Verslag Raad van Advies 7 oktober 2014
 - Terugmelding inbreng en resultaten BOZ
- 3. Waddenfonds**
 - Perspectief van de directeur Waddenfonds
 - Programma Waddenzeehavens
- 4. Unesco-havens**
 - EcoPorts
 - Naar een Sedimentmanagement programma Waddenzeehavens:
 - *Building with Nature Waddenzeehavens*
 - *Sedimentmanagementprogramma Eems*
 - *Optimalisatie bagger- en verspreidingsregime*
 - Oliebestrijding ondiepe delen Waddenzee
 - LNG-regelgeving Waddenzeehavens
- 5. Specialiseren**
 - Noord Gas Transport (Roodeschool naar Eemshaven)
- 6. Gezamenlijk profileren**
 - Gezamenlijke brochure
 - Coalitie Wadden Natuurlijk
- 7. Programma Waddenzeehavens**
 - Verantwoording 2014
 - Jaarplan 2015-2017
- 8. Planning**

Leidraad Raad van Advies Waddenzeehavens

Dit document leidt de deelnemers door de agenda van de Raad van Advies Waddenzeehavens op 10 maart 2015 in Brédyk 30, Wirdum.

1. Welkom op de Projectboerderij Haak om Leeuwarden

Waddenzee en Rijkswaterstaat

Tijdens de vorige bijeenkomst — waar de gemeente Harlingen het gastheerschap verzorgde — bood Sieben Poel aan, dat Rijkswaterstaat Noord Nederland als gastheer voor deze bijeenkomst optreedt. Hij stelde voor ditmaal één uur eerder te beginnen en zo ruimte te bieden om stil te staan bij de verschillende rollen die Rijkswaterstaat speelt, zoals netwerkbeheerder voor vaarwegen, waterbeheerder en voor expliciet benoemde dossiers als vertegenwoordiger van het ministerie van I en M.

De volgende onderwerpen komen aan snee:

- Doelen van Rijkswaterstaat
- Trilaterale samenwerking Waddenzee, onderdeel havens
- Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee

Het initiatief is gericht op versterking van de samenwerking met andere leden van de Raad, elkaar uit te nodigen om kansen voor het Waddengebied en de Waddenzeehavens in het bijzonder, te benoemen en na te gaan welke rol Rijkswaterstaat daarbij zou kunnen vervullen.

Gelegenheid voor reflectie op de suggesties van Rijkswaterstaat

Gesteunde en gehonoreerde Waddenfondsprojecten

In de afgelopen jaren, maar ook recent nog, maken initiatiefnemers voor Waddenfondsprojecten gebruik van 'aanjaagfaciliteiten' van programma Waddenzeehavens, zoals tijdens de Waddenzeehavendebatten, werkateliers en specifiek belegde bijeenkomsten met andere 'Waddenzeepartners'. Een aantal initiatiefnemers vroegen om een steunbrief van de voorzitter van de Raad, waarbij alle leden van de Raad de gelegenheid krijgen om bezwaren of aanvullingen te geven.

Initiatiefnemers van een aantal projecten waarin de Raad van Advies en programma Waddenzeehavens recentelijk verschillende rollen vervulden zijn uitgenodigd om hun project in een 'elevator pitch' kort toe te lichten:

- Algeacom: Algen en schelpdier proefboerderij
- Foru: Oliebestrijdingsapparatuur
- Doeksen: LNG Ferry
- EcoShape/Fryske Gea/Harlingen: Slibmotor Koehoal
- Gemeente Delfzijl: Marconi Buitendijks

Tijdens het voorgerecht is er gelegenheid om persoonlijke ervaringen van de initiatiefnemers met de leden van de Raad te delen.

2. Toelichting op agenda, verslagen en mededelingen

Agenda opbouw

De Koers Waddenzeehavens, met haar vier kernpunten, vormt de basis voor het werk van de Raad en is vertaald in het Programma Waddenzeehavens 2014 – 2017. Deze agenda is opgebouwd op basis van het onderstaande tekstkader, waarin dit programma is samenvat. De secretaris/ programmamanager geeft een toelichting.

Streefbeeld 2030			
<i>"De Waddenzeehavens hebben zich duurzaam ontwikkeld op een wijze die recht doet aan hun specifieke ligging en mogelijkheden. Hierbij hebben de havens zich op een afgestemde manier gedifferentieerd en gespecialiseerd."</i>			
Kerdoelen 2015-2017			
1 Specialiseren op basis van 'natuurlijke' economische kracht	2 Unesco-havens	3 Gezamenlijk profileren	4 Samenhang Havenprogramma Waddenfonds
Wat?			
1 Energietransitie 2 Inzet Topsectoren 3 Nichemarktkeuzes	1 Building with Nature 2 Duurzaam havenbedrijf	1 Collectief in de Waddenwereld 2 Profileren in de markt	Jaarprogramma en investeringskader Waddenfonds
1	2	Hoe?	3
1 Energietransitie met Energy Valley 2 Aanspreken sectorbeleid 3 Aanjagen projecten: - Scheepslift - Cruiseterminal - NGT → Eemshaven - Faciliteit duurzame visserij schepen ed.	1 Projecten Peiler Natuurontwikkeling 2 Projecten Peiler Duurzaam baggeren 3 Ecoport certificering 4 Milieuprojecten - LNG havenregelgeving - Natuurvriendelijk licht - Afval ed.	1 Raad v Advies Wzh, 2 Voorb. doc. en nazorg 3 Programmteam 4 Inspelen op beleid met consultaties en advies 5 Strategie gezamenlijk profileren continueren. 6 Samenwerken in allianties	1 Werkateliers en consultaties Met partners benoemen cross overs 2 Uitwerken voorgesteld programma richting concrete projecten 3 Adviseren over financiële arrangementen
Resultaten			
Uitwerking specialisatiestrategie Start van projecten	Uitvoeren programma building with nature Projectresultaten	Gewaardeerde partner Geconcretiseerde strategie en marktprofiel	Breed gedragen Waddenfonds jaarprogramma met doorkijk langere termijn
Realiseren van de koers Waddenzeehavens			

Stemt de Raad in met de agenda?

Het verslag van de Raad van 7 oktober 2014 is eerder toegestuurd. De reacties zijn verwerkt.

[1b Verslag RvA 7 oktober 2014]¹

**Stemt de Raad in met het verslag van de vorige bijeenkomst?
Zijn er nog opmerkingen naar aanleiding van het verslag?
Zijn er mededelingen voor de Raad, die niet in de agenda passen?**

¹ Aanduidingen [met deze layout] geven de titel van het betreffende pdf-bestand

3. Waddenfonds

Na de decentralisatie van het Waddenfonds nodigde het bureau verschillende partners uit voor inhoudelijke aanscherpingen en suggesties om het fonds effectiever te laten functioneren. Ook Raad en programma Waddenzeehavens zijn op verschillende manieren geconsulteerd en veel van de adviezen zijn terug te vinden in uitvoeringsplannen en de openstellingsbesluiten.

Mede geïnspireerd op de verschillende interacties tussen fonds en programma, presenteert de directeur Waddenfonds de denklijn voor de komende twaalf en een half jaar en wisselt daarover graag van gedachten met de leden van de Raad.

[3a Concept jaarverslag Waddenfonds 2014]

Gelegenheid voor reflectie over de denklijn van het Waddenfonds

Tijdens de Waddenfondsdag op 13 november jl. bood het fonds een podium om een visie te geven op een programma Waddenzeehavens aan een groot en breed publiek en deze te bediscussiëren in een 'Lagerhuisdebat'. Op basis van het Lagerhuisdebat, is met het programmateam bijgaand Waddenfondsprogramma opgesteld.

Drie pijlers

Het ontwikkelingsperspectief voor de waddenzeehavens stoelt op drie pijlers:

1. Specialiseren op basis van 'natuurlijke' economische kracht
2. Verduurzamen havenbedrijf, geborgd via EcoPorts;
3. Havenontwikkeling hand in hand laten gaan met natuurontwikkeling

Voor de eerste twee pijlers wordt voorgesteld dat het Waddenfonds zich richt op echte 'game-changers'. Projecten die het speelveld verleggen, met een brede impact. Projecten die (als ze slagen) een grote financiële multiplier genereren, en op termijn selfsupporting kunnen zijn. Bij subsidiëren moet de vraag of de projecten goed zijn uit te rollen een zwaarwegend criterium zijn. Als de pilotfase succesvol is doorlopen zal 'revolving waddenfund' of kredietfaciliteit daar enorm bij kunnen helpen. Andere 'game-changers' kunnen unieke testbanken of voorzieningen zijn.

Hieronder volgen de voorgestelde bestemmingen per pijler, zoals die in bijgaand Waddenfondsprogramma Waddenzeehavens worden onderbouwd.

1 Specialiseren op basis van 'natuurlijke' economische kracht (game-changers)

Als het bedrijfsleven weet dat er voor dit soort projecten in de komende 12 jaar zo'n € 40 miljoen (en een kredietfaciliteit) in het Waddenfonds zit met strikte voorwaarden (brede impact & self supporting) dan heeft dat permanente aantrekkingskracht op game-changers richting Waddengebied.

2 Verduurzamen havenbedrijf, geborgd via EcoPorts

Met de stappen die de havens zetten via het EcoPort certificaat, ontstaat ook de drive om concrete milieuverbeteringen te boeken, die uitstijgen boven het verplichte basisniveau. Dit biedt een perspectief voor innovatie in duurzame havenontwikkeling voor kwetsbare deltagebieden. Daarvoor wordt in de komende 12 jaar zo'n € 25 miljoen gevraagd.

3 Havenontwikkeling hand in hand laten gaan met natuurontwikkeling

Alle zeehavens hebben een opgave om een verantwoord milieubeleid te voeren, maar de Waddenzee vraagt een natuuropgave die ver uitstijgt boven die van andere havens. Om positief met deze opgaven om te gaan is, met de stichting EcoShape en 'Rijke Waddenzee' een programma Building with Nature Waddenzeehavens ontwikkeld voor natuurontwikkeling en baggeren. Het programma is zo opgezet dat de leerervaringen uit de individuele projecten met elkaar worden gedeeld.

Het lopende onderdeel voor de kennisontwikkeling via leren door doen, vraagt van het Waddenfonds ca. € 1,5-2 miljoen. De realisatie van de Building with Nature projecten gezamenlijk, belopen ca. € 35 miljoen. De Raad beveelt aan om andere natuurprojecten uit het thema Natuur aan te laten sluiten bij de Building with Nature Waddenzeehaven projecten. Daarmee kan dit onderdeel verdubbelen, zodat enkele grote klappers ontstaan.

Het programma heeft een projectenlijst, dat nog in ontwikkeling is. De lijst is nog niet rijp voor bespreking.

[3b Waddenfondsprogramma Waddenzeehavens]

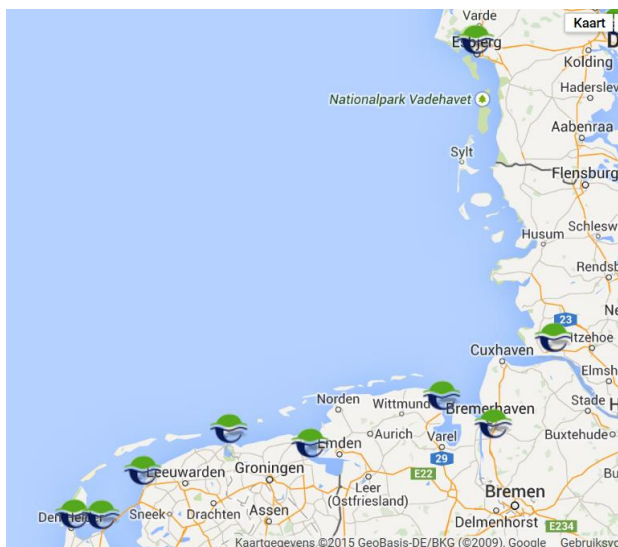
De secretaris geeft een presentatie over het programmavoorstel.

***Leven er vragen over het voorgestelde programma?
Kunnen de leden van de Raad het voorstel ondersteunen?
Stemmen de leden van de Raad ermee in om de projectenlijst op interactieve basis (werkateliers e.d.) verder uit te werken?***

4. UNESCO havens

EcoPorts

Met Groningen Seaports als inspiratiebron (is al jaren EcoPort-gecertificeerd), certificeerden alle andere Waddenzeehavens zich (zie website ESPO) in onderlinge samenwerking, met steun van de WUR. Het project van WUR eindigde in 2014, maar nu volgt voor de nieuw aangemelde havens de uitwerking tot het zogeheten PERS-certificaat.

In de vorige Raad hebben de havens een financiële bijdrage van € 6.000,- toegezegd. EcoShape en WUR besloten het lopende project voor drie jaar te continueren. Los van de bijdragen in de vorm van studenten, heeft het project een omvang van € 60.000,- gedurende drie jaar. Een voorstel over de invulling is in het Programmteam besproken en binnenkort vindt afstemming met de betrokken medewerkers plaats. Daarmee is de continuïteit voor de komende drie jaar gegarandeerd.

1. Alle havens hebben hun aanvraag voor de tweede stap (PERS-certificaat) volledig uitgewerkt en inmiddels officieel ingediend. Tijdens het laatste

Programmteam bleek dat alle havens vrijwel alles gereed hadden voor formele aanmelding. Indien alles correct verloopt, vindt formalisering binnen vier weken plaats. Een dergelijke omvangrijke aanmelding voor het PERS certificaat zou is voor ESPO zeer bijzonder zijn.

2. Na certificering, hopelijk in april, mei kan dit heugelijke feit gevierd worden met een gezamenlijke bijeenkomst, waarbij de volgende opties zijn aangereikt:
 - De voorzitter van de Raad kan de bijeenkomst openen met een keynote speech.
 - ESPO en Trilaterale Waddenzee samenwerking kan worden uitgenodigd.
 - Vanuit de havens kan de ambitie en het tijdsfad van de komende drie jaar worden gepresenteerd.
 - De bijeenkomst kan daarnaast een inhoudelijke karakter krijgen, bijvoorbeeld door iemand van de Universiteit van Bristol (die aan de wieg van PERS staat) uit te nodigen.
 - De bijeenkomst kan ook een inspiratie deel krijgen met een doe karakter (kraampjes, pitches en debat ed.).

***Kunnen de havens de laatste stand over de certificering geven?
Stemmen de havens in met een gezamenlijke viering?
Zo ja, hebben leden van de Raad aanvullende suggesties?***

Naar een sedimentmanagement programma Waddenzeehavens

Op 17 februari jl. organiseerde programma Waddenzeehavens samen met Rijkswaterstaat, Groningen Seaports en EcoShape een bijeenkomst met vier werkateliers.

Groningen Seaports, Rijkswaterstaat, EcoShape en programma Waddenzeehavens willen hun programmering en projecten graag op elkaar afstemmen met externe partners, waar ze ervaringen met diverse projecten en workshops met elkaar delen, om praktische afspraken te maken over samenwerking en nieuwe projecten. Daarmee beogen zij om een eerste stap te zetten naar de ontwikkeling van een Sedimentmanagementprogramma Waddenzeehavens 2015–2022.

De bijeenkomst werd uitstekend bezocht, en er was veel deskundigheid aanwezig. Het verslag is nog niet gereed, maar een impressie van de eerste uitkomsten is bijgevoegd.

[\[4a Agenda en Context Sedimentmanagement\]](#)

[\[4b Impressie bijeenkomst Sedimentmanagement\]](#)

Herijking programma Building with Nature Waddenzeehavens

Tijdens de bijeenkomst zijn de verschillende projecten besproken. EcoShape heeft geconcludeerd, dat er onvoldoende perspectief is over de gevraagde cofinanciering voor de projecten , ‘Pilotonderzoek vormgeving en spui-regime Harlingen’ en ‘Pilotonderzoek aanslibbing & slibvaren Delfzijl’ en heeft deze vooralsnog geschrappt uit het programma. Tijdens de herijking is de suggestie gedaan om een ‘Pilot kleirijperij’ op te nemen. EcoShape ziet goede mogelijkheden om naast/na het huidige programma een project op te zetten waarin de kleirijping van baggerslib uit de havens aan de Eems op voldoende grote schaal getest kan worden. Op dit moment wordt door de EcoShape-partners een plan van aanpak voor dit project opgezet om uit te zoeken welke schaal dit dan zou moeten zijn en hoe dit het beste kan worden aangepakt. Hierna gaat gekeken worden naar de mogelijke financiering en uitvoeringslocaties.

De drie Noord-Hollandse projecten kwamen de afgelopen jaren niet van de grond. De klassieke benadering waarmee uitsluitende de waarde van natuur als argument werd ingebracht leidde tot weerstand en bestuurlijke blokkades. Ondertussen is gekeken of samenvoeging van een aantal project-onderdelen tot één groot project rondom haven- en natuurontwikkeling en vismigratierivier in het Balgzandkanaal tot een betere formule kan leiden. Ook organiseerde programma Waddenzeehavens een bestuurlijke excursie naar Delfzijl, om leerpunten en inspiratie op te doen voor het creëren van een constructievere bestuurlijke setting. Voor dit project van in totaal €1.4 miljoen is afgelopen februari Waddenfonds-subsidie aangevraagd.

De secretaris geeft een presentatie over het project Haven- en natuurontwikkeling Den Helder.

Gelegenheid voor reflectie, specifiek op de bestuurlijke excursie en het project haven- en natuurontwikkeling en vismigratierivier in het Balgzandkanaal rond Den Helder

***Leven er vragen over het herijkte programma?
Kunnen de leden van de Raad het voorstel ondersteunen?***

[4c Herijking prg Building with Nature Wzh]

Programma Duurzaam Sedimentmanagement Eemshaven en Delfzijl

Groningen Seaports heeft in 2014 onderzocht of het slib dat sedimenteert in de Eemshaven en de haven van Delfzijl economisch verantwoord uit het estuarium kan worden gehaald. Filosofie daarbij is het benutten van potentie van slib als schone nuttige grondstof. Groningen Seaports heeft meerder workshops georganiseerd en veel gesprekken gevoerd met potentiële afnemers. Zij heeft verkend welke kennis aanwezig is of ontbreekt en welke meekoppelkansen ze zou kunnen benutten. Dit heeft geresulteerd in een concept sedimentmanagementprogramma 2015-2022. In het werkatelier *Verwijderen van slib uit het systeem*, van 17 februari jl., zijn de activiteiten, planning en de financieringsmogelijkheden met de deelnemers besproken. Kleirijperij was een project waar EcoShape in wil investeren. Hoewel het project 'Pilotonderzoek aanslibbing & slibvaren Delfzijl' door EcoShape is geschrap, onderzoekt Groningen Seaports of zij op korte termijn de cofinanciering kan toezeggen.

[4d Programma Duurzaam Sedimentmanagement]

***Leven er vragen over het programma Duurzaam sedimentmanagement?
Kunnen de leden van de Raad het voorstel ondersteunen?***

Optimalisatie Bagger- en Verspreidingsregimes

Voor het verspreiden van baggerslib in de Waddenzee en het Eems-estuarium hanteert Rijkswaterstaat beleidsregels en verspreidingsregimes. Verspreidingslocaties worden regelmatig geëvalueerd en zo nodig verlegd. Ook werkt Rijkswaterstaat aan een nieuw kader voor de uitvoering van

vaargeulonderhoud in relatie tot zandwinning. De waterkwaliteit is belangrijk voor het Waddengebied, daarom loopt vanuit de kaderrichtlijn Water een onderzoek naar de slibhuishouding van de Waddenzee en Eems. Op deze manier is Rijkswaterstaat vanuit beleidskaders en kennisontwikkeling bezig de bagger- en verspreidingsregimes steeds verder te optimaliseren.

In het werkatelier *Optimalisatie van Bagger en verspreidingsregime*, van 17 februari jl. besprak Rijkswaterstaat waar kansen liggen de sedimenthuishouding te verbeteren.

De volgende suggesties wil Rijkswaterstaat graag met haar partners oppakken:

- Meedenken over innovatieve stortlocaties, zoals slibmotoren
- Kennisontwikkeling over alternatieve stortregimes en de meerwaarde voor de waterkwaliteit, vanuit het programma voor de Kaderrichtlijn Water
- Overleg optimalisatie baggerwerk van havens en bagger- en verspreiding regime RWS

- **Leven er vragen over deze suggesties?**
- **Kunnen de leden van de Raad het voorstel ondersteunen?**

- **Opm. De initiatiefnemers ervoeren samenwerking met meerdere organisaties en werkateliers in één bijeenkomst als inspirerend en effectief!**

Oliebestrijding ondiepe delen Waddenzee

Twee projecten voor oliebestrijding op de kwelders zijn in de vorige tender niet in behandeling genomen, omdat het beschikbare bedrag was uitgeput. Deze projecten zijn op 3 februari opnieuw ingediend.

LNG-regelgeving Waddenzeehavens

Het traject met Energy Valley zou leiden tot geharmoniseerde havenverordeningen en ruimtelijke inpassing eind 2014. Het project is in de zomer afgebroken. Havens maken hun regels op individuele basis als het aan de orde is.

5. Specialiseren

Omlegging Noordgastransportleiding naar Eemshaven

Op de plek waar de gasleiding in noord Groningen aan land komt, wordt het gas gezuiverd bij Noordgastransport (NGT) en loopt het restproduct (condensaat) via een leiding naar Roodeschool. In de kern van Roodeschool slaat NGT het condensaat over op wagons. Van daar gaat het condensaat per trein naar Rotterdam. Op verzoek van de gemeente Eemsmund ondersteunde het programma de dialoog op over verlegging van de aardgascondensaatleiding.

In de afgelopen maanden zijn de gesprekken tussen NGT, de provincie Groningen en de gemeente Eemsmund weer op gang gebracht. Zij trokken de conclusie het wenselijk te vinden de overslagfaciliteit in Roodeschool op te heffen. Nu is het goede moment daarvoor, omdat er werkzaamheden aan het spoor zijn voorzien in verband met de verlenging van het spoor naar de Eemshaven. Partijen willen een nieuwe transportleiding aanleggen naar de Eemshaven (Vopak) waardoor Roodeschool en het spoor ontlast worden en er nieuwe transportmogelijkheden (per schip) ontstaan. De drie partijen gaan een intentieovereenkomst sluiten om

dit project te realiseren. Middelen zijn voorzien van het ministerie van I&M, aardbevingsfondsen en in eigen middelen van NGT.

[5 Omleiding NGT naar Eemshaven]

Burgemeester Marijke van Beek licht de stand van zaken toe

Ombouw visserij schepen naar LNG

Het project ombouw visserij schepen is in de vorige tender afgewezen. Het project wordt met steun van MARICO en andere partijen verbeterd.

6. Gezamenlijk profileren

Brochure

De Raad heeft expliciet gevraagd om de geplande brochure in samenspraak met de natuurbescherming te ontwikkelen. Met de secretaris van de Coalitie Wadden Natuurlijk is bijgaand voorstel ontwikkeld.

[6 Brochure]

Gelegenheid voor reflectie over de opzet van de brochure

Coalitie Wadden natuurlijk

Coalitie Wadden Natuurlijk heeft leden van de Raad uitgenodigd voor een ontmoeting in het kweldercentrum Noorderleech.

7. Programma Waddenzeehavens

Verantwoording 2014

De bijgaande verantwoording geeft een overzicht van de activiteiten van het programma in 2014. De verantwoording is in het programmateam besproken en akkoord bevonden.

[7a Verantwoording prg Wzh 2014]

Gelegenheid voor reflectie over de verantwoording

Jaarplan 2015

Het jaarplan inclusief doorkijk tot en met 2017 is in het programmateam besproken en akkoord. Na de Raad ontvangen de financierende gemeenten een verzoek tot betaling van de bijdrage voor 2015.

[7b Jaarplan prg Wzh 2015]

Gelegenheid voor reflectie op het Jaarplan

8. Planning

Raad van Advies in oktober 2014